

GABON

MADENCİLİK SEKTÖRÜ ÜLKE RAPORU

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Ağustos 2023

Librevil Ticaret Müşavirliği

GABON MADENCİLİK SEKTÖRÜ

1. Sektörün Genel Görünümü

Madencilik, Gabon'da petrole bağımlılığı azaltmak için geliştirilmeye çalışılan başlıca sektörlerden biridir. 2021 yılında yürürlüğe konulan ve üç yıllık bir dönemi kapsayan Dönüşümü Hızlandırma Planında (Plan D'accélération De La Transformation - PAT-) belirlenen stratejik sektörlerden biri madenciliktir.

Gabon 2019 yılında madenciliği düzenleyen kuralları netleştirmek ve yatırımcılar için daha istikrarlı bir çerçeve sağlamak amacıyla yeni bir maden kanunu çıkarmıştır. Bu kanunun ardından çok sayıda yabancı şirkete maden arama ruhsatı verilmiş olmasına rağmen ülkede manganez sektörü dışında halen az sayıda aktif veya endüstriyel ölçekli proje bulunmakta ve madenciliğin ekonomiye etkisi kısıtlı düzeyde seyretmektedir. 2020 yılı verilerine göre sektör GSYH'nin 6'sını oluşturmaktadır. Madencilik faaliyetlerinin ihracata katkısı yine %6 düzeyindeyken istihdama katkısı %1,4 olarak hesaplanmaktadır.

2. Yasal ve Kurumsal Altyapı

2019 yılında Cumhurbaşkanı Ali Bongo'nun Kalkınan Gabon Planı (Plan Stratégique Gabon Émergent) bir parçası olarak yürürlüğe konulan yeni maden yasası (037/2018 sayı ve 10/06/2019 tarihli) sektöre ilişkin yasal ve kurumsal altyapıyı belirlemektedir. Yasanın çıkarılış amacı; madencilik haklarının dokunulmazlığını tanımanın yanı sıra garanti mekanizmaları ve tahkim süreçlerini belirleyerek madencilik kurallarını netleştirmek ve yatırımcılar için daha cazip koşullar yaratmaktır.

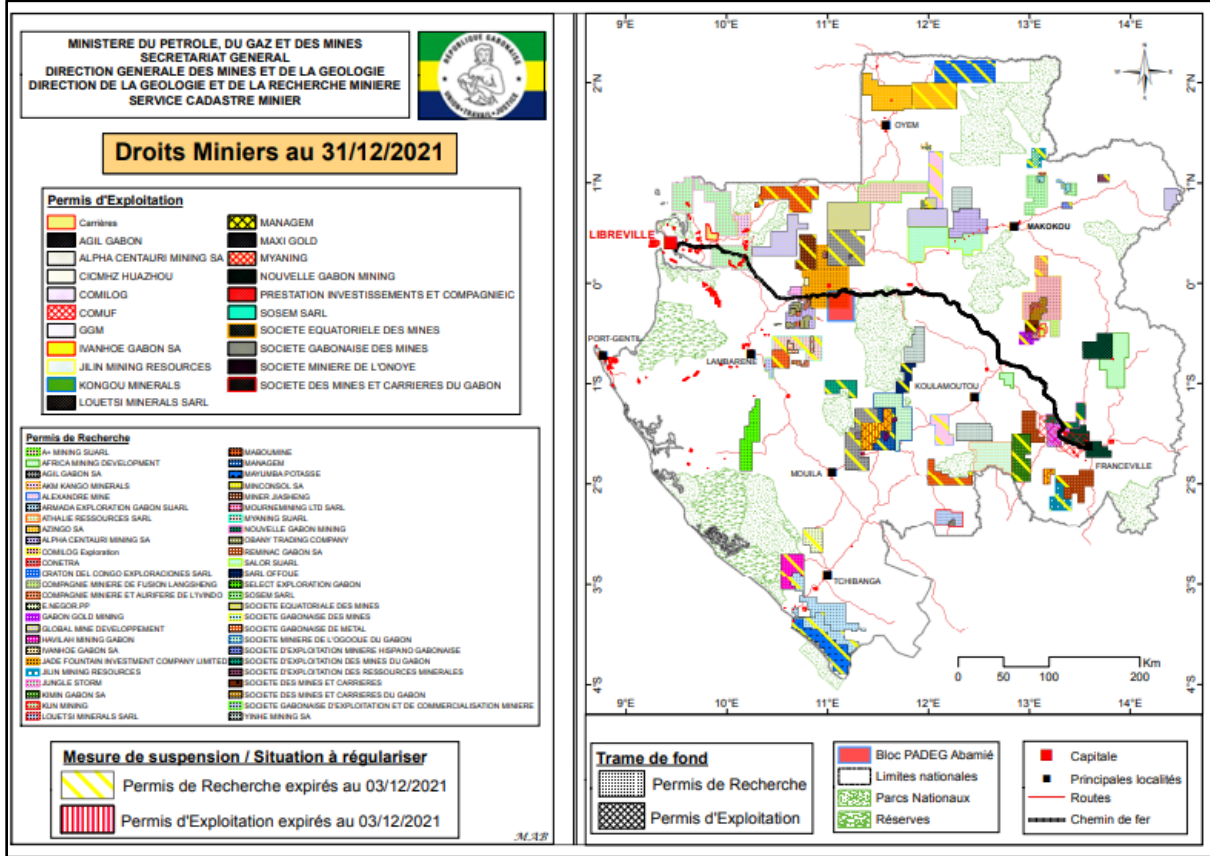
Yeni yasanın getirdiği en önemli değişikliklerden biri daha önce %20 olan devletin maden şirketlerindeki bedelsiz ortaklık hakkının %10'a düşürülmesidir. Devlet dilerse bedelini ödemek koşuluyla bu oranı %25'e çıkarma hakkına sahiptir. Yasayla ayrıca sektörde faaliyet gösteren firmalara; arama faaliyetlerine başlamadan önce çevre etki analizi yapma, gelirlerine bağlı olarak sosyal sorumluluk fonlarına katkı sağlama, yabancı işçi oranını %10'la sınırlı tutma gibi zorunluluklar getirilmiştir.

Yasa vergilendirme konusunda da önemli yenilikler getirmektedir. Buna göre maden arama faaliyetleri vergiden muaf tutulmuştur. Yine madencilik şirketleri kuruluşlarından sonraki beş yıl boyunca %35 oranındaki kurumlar vergisi ile ithal ekipman için gümrük vergilerinden muaftır. Madencilik şirketleri bunun yanında devletle yaptıkları anlaşmada belirtilen oranda bir maden vergisi vermekle yükümlüdür. Bu vergi, temel metaller için %3 ila 5, değerli metaller için %5 ila 8 ve değerli taşlar için %8 ila 10 arasında belirlenebilmektedir.

Gabon'da madencilik politikalarının belirlenmesi ve uygulanmasından sorumlu organ Madencilik Bakanlığıdır. Maden ve Jeoloji Genel Müdürlüğü bu Bakanlığa bağlı olarak çalışmaktadır. 2011 yılında kurulan kamu şirketi Societe Equatorial des Mines (SEM) ise devletin madencilik şirketlerindeki hisselerinin yönetiminden sorumludur. Ayrıca maden arama, işleme ve pazarlama gibi görevleri de bulunmaktadır.

3. Madencilik Faaliyetleri

Şekil: Gabon'daki Maden Yataklarının Haritası

Kaynak: Petrol Gaz ve Maden Bakanlığı (2021)

Manganez, Gabon'un petrolden sonraki en büyük yeraltı kaynağıdır. Manganez endüstrinin lideri Fransız Eramet'in bir yan kuruluşu olan Comilog (Compagnie Minière de l'Ogooué), toplam üretimin yaklaşık %70'ini yapmaktadır. 1953 yılında kurulan şirket, 1962 yılında Moanda şehrinde endüstriyel üretime başlamıştır. Şirket manganezi toprak altından çıkarmanın yanı sıra Moanda Metalurji Kompleksinde birincil işleme de yapmaktadır. Şirket, 2022 yılında 7,5 milyon ton üretim yapmıştır. Manganez üretiminin geri kalanı Çinli CICMHZ (Compagnie Industrielle des Mines de Hangzhou) ve Hintli Coalsale Group'un bir yan kuruluşu olan Nouvelle Gabon Mining (NGM) tarafından gerçekleştirilmektedir.

Altın, son dönemde ön plana çıkan bir başka önemli yeraltı kaynağıdır. Ülkedeki altın rezervi 40 milyon ton olarak hesaplanmaktadır. Faslı Managem ve Hint Alpha Centauri Mining (ACM) şirketleri sektördeki önemli aktörlerdir. Gabon, 2021 yılında yaklaşık 14 milyon dolarlık ham altın ihraç etmiştir. Haziran 2023'te ülkedeki ilk altın rafinerisinin üretime geçtiği duyurulmuştur. ACM ve devlet madencilik şirketi SEM işbirliğiyle işletilecek rafineri yıllık 7-10 ton altın işleme kapasitesine sahiptir.

Demir, Gabon'daki diğer önemli maden kaynağıdır. Ülkedeki toplam demir rezervi 1 milyar ton olarak hesaplanmakla birlikte bugüne kadar bu rezervler işlenememiştir. Son yıllarda Avustralyalı şirketlerin sektöre ilgisi dikkat çekmektedir. Yakın zaman içerisinde Fontescue şirketinin Belinga maden yatağında, Genmin şirketinin ise Baniaka'da üretime başlaması beklenmektedir.

Uranyum, 1999 yılına kadar Fransız maden şirketi Orano'nun iki iştiraki -Comuf ve Areva- tarafından çıkarılmıştır. Şirket, Haut-Ogooué eyaletindeki 5 maden yatağında 40 yıla yakın süre devam eden faaliyetlerini ekonomik olarak işlenebilir son rezervlerin tükenmesinin ardından sonlandırmıştır. Şirketin halen dört ayrı bölgede uranyum arama ruhsatı bulunmaktadır.

Gabon'un ayrıca **elmas** potansiyeli de bulunmaktadır. Geçmişte DeBeers (İngiltere), Southernera (Kanada) ve Motopa (Avustralya) gibi şirketler arama izni almış ve arama faaliyetleri yürütmüştür. Bu sektördeki arama çalışmaları şimdilik durdurulmuş ve bu izinler daha sonra kamu malı haline getirildi.

Sayılan madenlerin yanında ülkede niyobyum, bakır, çinko, skandiyum, tantal ve nadir toprak elementleri gibi çok sayıda başka yeraltı kaynağı bulunmaktadır. Birçok şirket halen ülkenin çeşitli bölgelerinde arama faaliyetlerini devam ettirmektedir. Bu bölgelerden biri Maboumine maden sahasıdır. Comilog, 2019 yılında bölgeye ilişkin haklarını Gabon devletine satmıştır. Devlet halen, 2014'ten bu yana atıl durumda olan bölgedeki faaliyetleri yeniden başlatabilecek ortaklar aramaya devam etmektedir.

Gabon'da ulaşım altyapısının yeterli düzeyde olmaması madencilik yatırımlarını olumsuz etkileyen bir faktördür. Ülkedeki tek demiryolu hattı olan 650 km uzunluğundaki Trans-Gabon Demiryolu, madenlerin taşınmasında önemli bir işleve sahiptir. Başta manganez olmak üzere birçok madenin çıkarıldığı ülkenin güneydoğusundaki Fransvil şehriyle ile başkent Librevil ve Owendo maden limanını birbirine bağlayan demiryolu Fransız şirketleri Meridiam ve Eramet'in ortak girişimi olan Setrag firması tarafından işletilmektedir. Bu demiryolunda zaman zaman yaşanan aksaklıklar maden sevkiyatını olumsuz etkilemektedir. Trans-Gabon demiryolunu denize bağlayan ve 2017 yılında faaliyete başlayan Owendo maden limanı ise Olam ve Meridiam ortaklığıyla işletilmektedir.

Gabon halen Madencilik Endüstrileri Şeffaflık Girişiminin (Extractive Industries Transparency Initiative –EITI-) bir üyesidir. Bu girişime üye ülkeler, maden çıkarma noktasından gelirlerin devlete nasıl ulaştığına ve kamuya nasıl fayda sağladığına kadar maden çıkarma endüstrisi değer zinciri boyunca tüm bilgileri açıklamak zorundadır. Bu kapsamda Gabon’a ait son EITI raporu Nisan 2023’te yayımlanmıştır.¹

4. Sektörde Faaliyet Gösteren Yabancı Şirketler

Manganez madenini çıkaran ve işleyen Fransız Comilog, madencilik sektörünün lideri konumundadır. Yine manganez sektöründe faaliyet gösteren Çinli CICMHZ ve Hintli Nouvelle Gabon Mining (NGM) ile altın sektöründeki Managem (Tunus) ve Alpha Centauri Mining (Hindistan) diğer önemli şirketlerdir. Son dönemde ülkedeki faaliyetlerini yoğunlaştıran Avustralyalı maden şirketlerinin yakın zamanda sektörün önemli aktörleri haline gelmesi beklenmektedir. Bunun dışında arama faaliyetlerini sürdüren çok sayıda yabancı şirket bulunmaktadır.

Tablo 1: Madencilik Sektöründe Faaliyet Gösteren Başlıca Yabancı Şirketler

Şirket	Ülke	Maden	Ruhsat Türü
Alpha Centauri Mining	Hindistan	Altın madeni	Arama ve İşletme
Apollo Minerals	Avustralya	Çinko ve kurşun	Arama
Armada Metals	Avustralya	Bakır, nikel	Arama
CICMHZ	Çin	Manganez	Arama ve İşletme
COMILOG	Fransa	Manganez	Arama ve İşletme
COMUF	Fransa	Uranyum	Arama
Fortescue Metals	Avustralya	Demir madeni	Arama ve İşletme
Genmin Gabon	Avustralya	Demir madeni	Arama ve İşletme
Managem Gabon	Fas	Altın madeni	Arama ve İşletme
Nouvelle Gabon Mining	Hindistan	Manganez	Arama ve İşletme

Kaynak: EITI,2023

5. İhracat

Manganez, petrol ve ahşapla beraber Gabon’un temel ihraç kalemlerinden birini oluşturmaktadır. Manganezin çoğunluğu ham, bir kısmı da işlenmiş (ferro-siliko-manganez) olarak ihraç edilmektedir. Ülke geçtiğimiz yıllarda manganezin yanı sıra ham altın da ihraç etmiştir. Altın rafinerisinin devreye girmesiyle birlikte ham altın ihracatının yasaklanması beklenmektedir. Aşağıdaki tabloda maden ihracatı istatistikleri yer almaktadır.

¹ Söz konusu rapora <https://itiegabon.ga/object.getObject.do?id=4536> adresinden ulaşılabilir.

Tablo 2: Gabon Maden İhracatı(2020-2022)

Ürün	2020		2021		2022	
	Miktar (ton)	Değer (Milyar FCFA)	Miktar (ton)	Değer (Milyar FCFA)	Miktar (ton)	Değer (Milyar FCFA)
Manganez	7.402.799	260,43	9.446.123	298,98	10.179.852	358,56
Ferro Siliko Manganez	526.188	22,56	37.393	26,11	38.373	43,55
Altın	0,015	1,56	0,219	8,44	1,367	43,93
Toplam	7.928.987	284,55	9.483.516	333,53	10.218.226	446,04

Kaynak: DGDDI (2023)

2022 yılı verilerine göre manganez ihracatının yarıdan fazlası (%61) Çin'e yapılırken Hindistan (%12), Norveç (%8), ABD (%4) ve Fransa(%4) diğer önemli ticaret partnerleridir. Manganez, Türkiye'nin Gabon'dan yaptığı ithalatta da önemli bir kalemdir. Türkiye, 2022 yılında Gabon'dan 13,8 milyon USD tutarında ferro-siliko-manganez ithal etmiştir. Bu bedel Gabon'dan ithalatımızın %61'ine, toplam ferro-siliko-manganez ithalatımızın ise %3'üne tekabül etmektedir.

Kısıtlı miktarda olan altın ihracatında ise Birleşik Arap Emirlikleri, Fransa ve Portekiz ön plana çıkmaktadır.